

ВОЛОДИМИР ОВСІЙЧУК

(28.07.1924–26.07.2016)

26 липня 2016 року відійшов у вічність видатний учений, доктор мистецтвознавства, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка та премії НАН України ім. І. Франка, заслужений діяч мистецтв України, професор, член-кореспондент Національної академії мистецтв України, дійсний член Наукового товариства імені Тараса Шевченка, багатолітній завідувач відділу мистецтвознавства Інституту народознавства НАН України Володимир Антонович Овсійчук.

Майбутній науковець, подвижник музейної справи, ревний реставратор, талановитий живописець, блискучий педагог народився

на благословенній подільській землі — у селі Малий Скнит (нині — Славутського р-ну Хмельницької обл.). Юнака, який отримав атестат про середню освіту в червні 1941 року, не минуло страшне воєнне лихоліття. Після мобілізації до війська на початку 1944 року він у складі полкової автоматної роти, чи, як частіше її називали, роти «смертників», подолав шлях від Тернополя до Чехословаччини, а за кілька тижнів до капітуляції нацистської Німеччини зазнав поранення в обидві ноги. Демобілізувавшись, Володимир Антонович вирішив утілити давню мрію і вступив на акторський факультет Київського театрального

інституту, проте вже за рік залишив цей навчальний заклад і продовжив студії на мистецтвознавчому факультеті Ленінградської академії мистецтв, а 1952 року закінчив історичний факультет Львівського університету. Потім була аспірантура Державного Ермітажу в Ленінграді та захист кандидатської дисертації «Львівський живопис XVI–XVIII ст.» (1966). Вибір теми дисертаційного дослідження не був випадковим, адже ще студентом Володимир Антонович почав працювати у Львівській галереї мистецтв, якій не зраджував до 1979 року, зробивши помітний внесок в експозиційну, реставраційну, експедиційну, власне дослідницьку діяльність закладу. Посправжньому легендарною стала організована ним 1965 року в підвалах галереї виставка «Львівський портрет XVI–XVIII ст.», яка для багатьох відкрила «невідому землю» не лише вітчизняної мистецької традиції, але й історії.

У 1979 році Володимир Антонович пов'язав свою долю з Інститутом народознавства НАН України (до 1992 року – Львівська філія Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР), у якому останню чверть століття очолював відділ мистецтвознавства. Саме тут він написав сотні статей, кілька десятків монографій, кожна з яких ставала подією у вітчизняній науці, вражаючи непередбачуваністю підходів, парадоксальністю думок. У розмаїтому колі наукових інтересів ученого пріоритет завжди мало українське мистецтво Середньовіччя та Нового часу, а досвід завідування відділом західноєвропейського мистецтва Львівської галереї мистецтв визначив його основний методологічний підхід – розгляд явищ вітчизняного мистецтва як невід'ємної складової європейського художнього процесу за стильовим критерієм. Зрозуміло, що за радянських часів означена проблематика була вельми непрестижною та навіть небезпечною, але політичні й ідеологічні настанови тих задушливих років не зломали його. У 1980-х роках Володимир Антонович захистив докторську дисертацію «Розвиток

гуманістичних ренесансних тенденцій в українському мистецтві та їх зв'язок з народно-визвольною боротьбою (друга половина XVI – перша половина XVII ст.» (1989) і підготував два фундаментальні дослідження – «Українське мистецтво другої половини XVI – першої половини XVII ст. Гуманістичні та визвольні ідеї» (1985) і «Майстри українського бароко: жовківський художній осередок» (1991), які вже в часи незалежності було відзначено найвищою нагородою країни – Національною (тоді ще Державною) премією України імені Тараса Шевченка.

Поряд з питаннями історії мистецтва істотно місце в дослідженнях науковця посідали проблеми теорії творчості, засоби художньої виразності, що засвідчують його монографії «Класицизм і романтизм в українському мистецтві» (2001), «Українське малярство X–XVIII століть. Проблеми кольору» (1996), в останній з яких уперше у вітчизняному мистецтвознавстві з історично-національних позицій розглянуто одну з найважливіших складових пластичної мови малярства з часів Давньої Русі до епохи бароко.

Чутливий до нагальних проблем сьогодення, Володимир Антонович віддав данину творчості українських майстрів XX ст., включно з яскравими особистостями діаспори, написавши не лише чимало статей, але й монографії про творчість Олекси Новаківського (1998), Михайла Мороза (1993, 1995) та Миколи Бідняка (2008). Глибинне осмислення складних процесів еволюції вітчизняного мистецтва впродовж останнього тисячоліття на схилі віку сфокусувало увагу науковця на стрижневій постаті національної культури – Тарасові Шевченку. Ґрунтовне дослідження «Мистецька спадщина Тараса Шевченка у контексті європейської художньої культури» (2008), яке заповнило суттєву лакуну в мистецтвознавчому шевченкознавстві, стало лебединою піснею вченого, його своєрідним духовним заповітом.

Чимало знань, душевної теплоти Володимир Антонович віддав вихованню творчої та

Некролог

наукової молоді у Львівському інституті прикладного та декоративно мистецтва (нині — Львівська національна академія мистецтв), у якому викладав курси історії зарубіжного мистецтва, теорії кольору, технології іконопису та ін., а також разом з колегами уклав тритомний посібник для студентів вищих навчальних закладів «Українське мистецтво» (2003–2005). Під його науковим керівництвом було підготовлено чимало вагомих дисертаційних досліджень, автори яких нині є гордістю вітчизняного мистецтвознавства. Це, зокрема, Роман Яцив, Олесь Нога, Володимир Жишкович. В. Овсійчук брав активну

участь у роботі спеціалізованих вчених рад Львівської національної академії мистецтв та Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, не жалів часу й інтелектуальних зусиль як науковий редактор, рецензент, завжди вражаючи принциповістю й доброзичливістю.

Різномісна наукова діяльність Володимира Антоновича була безупинним служінням рідній культурі, позбавленим лукавства та сьогоденної вигоди, сповненим високих ідеалів, освяченим безмежною відданістю та сумлінням.

Світла пам'ять.

Колектив ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України